International Journal of Leading Research Publication (IJLRP)

E-ISSN: 2582-8010 ● Website: www.ijlrp.com ● Email: editor@ijlrp.com

ಕನ್ನಡ ನಿಘಂಟು ರಚನೆಗೆ ಕಿಟಲ್‌ರ ಕೊಡುಗೆ

ಡಾ.ಮುಮ್ತಾಜ್ ಬೇಗಂ. ಗಂಗಾವತಿ

ಸಹ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು ಮತ್ತು ಸಂಯೋಜಕರು, ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ವಿಭಾಗ
ಎಸ್.ಕೆ.ಎನ್.ಜಿ. ಸರ್ಕಾರಿ ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆ ಕಾಲೇಜು ಗಂಗಾವತಿ ಜಿ:ಕೊಪ್ಪಳ

ವಿಶ್ವದ ಶ್ರೀಮಂತ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯು ಒಂದಾಗಿದೆ. ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆ ಎರಡು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟೇ ವಿಶೇಷತೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮೃದ್ಧಿಗೆ ಸಹಸ್ರಾರು ಜನರ ಶ್ರಮವಿದೆ. ಕನ್ನಡ ನಾಡು ಒಂದೆಯಾದರೂ ನಾವು ಮಾತನಾಡುವ ಭಾಷೆ ಒಂದೇ ಆದರೂ ಪ್ರಾದೇಶಿಕವಾದ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆ ವಿಶಿಷ್ಟತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ಮೈಸೂರು ಕನ್ನಡ, ಮಂಗಳೂರು, ಧಾರವಾಡ, ಕಲಬುರ್ಗಿ, ಬೀದರ್, ಮಂಡ್ಯ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡುವ ಭಾಷೆ ಕನ್ನಡವಿದ್ದರೂ ಉಚ್ಚರಿಸುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವೈವಿಧ್ಯತೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ವಿಶಿಷ್ಟ ಪದ ರಚನೆಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿವೆ. ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆ ಸುಂದರ, ಸುಲಲಿತವೆಂದು ಕರೆಯುವ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಭಿನ್ನತೆಇದ್ದಾಗಲೂ ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಭಾಷೆ ಕನ್ನಡವೆ ಆಗಿದೆ. ವಿಶಿಷ್ಟ ಪದರಚನೆಗಳನ್ನು ಅರ್ಥೈಯಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ನಿಘಂಟುವಿನ ಮೊರೆ ಹೋಗುತ್ತೇವೆ ಅಲ್ಲದೆ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಗೆ ನಿಘಂಟುವಿನ ಕೊಡುಗೆ ಅಪಾರವಾಗಿದೆ.

ಭಾಷೆ ಎನ್ನುವ ಮಾಧ್ಯಮದ ಮೂಖಾಂತರ ಮಾತನಾಡುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯ ಮಾನವ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಂದ ಭಿನ್ನವಾಗಿತೋರುವುದು. ಮಾನವ ಭಾಷೆ ಸ್ವರ, ವ್ಯಂಜನ, ಪದಪುಂಜ, ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ರಚನೆಗೊಂಡಿದೆ. ಮಾನವ ಭಾಷಾ ಸ್ವರೂಪದ ಕುರಿತು ಅನೇಕ ಅಧ್ಯಯನಗಳು ನಡೆದಿವೆ. ಭಾಷೆಯ ವೈಜ್ಞಾನಿಕಅಧ್ಯಯನವೇ ಭಾಷಾ ವಿಜ್ಞಾನವಾಗಿದೆ. ಈ ಭಾಷಾ ವಿಜ್ಞಾನದ ಹಲವು ಶಾಖೆಯಗಳಲ್ಲಿ ನಿಘಂಟು ರಚನೆಯೂ ಒಂದಾಗಿದೆ.

ನಿಘಂಟು ಎಂದರೆ ಭಾಷೆಯ ಎಲ್ಲ ಶಬ್ಧಗಳನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಿ ಅದರ ಶಬ್ಧಗಳ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿ ಆ ಶಬ್ದದ ವ್ಯಾಕರಣ ವಿವರಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಅಕಾರಾದಿ ಮೂಲಕ ಜೋಡಿಸಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿರುವ ಪುಸ್ತಕ. ಶಬ್ಧಗಳ ಕಾಗುಣಿತ, ಉಚ್ಚಾರಣೆ, ಸಮಾನಾರ್ಥ ಮತ್ತು ವಿರುದ್ಧಾರ್ಥಕ ಶಬ್ದಗಳು ಶಬ್ದವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿ, ಜಾತಿ ಶಬ್ದಗಳು ಇತ್ಯಾದಿ ಅಂಶಗಳು ಸೇರಿದ ಅರ್ಥವತ್ತಾದ ಭಾಷೆ ಘಟಕಗಳು ನಿಘಂಟುವಿನಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ.

ಪ್ರಾಚೀನ ನಿಘಂಟುಗಳನ್ನು ಸರಳವಾಗಿ ಅರ್ಥೈಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸುಲಭವಾಗುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನಿಘಂಟುಗಳಿಗೆ ಟೀಕು ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳನ್ನು ಬರೆಯುವ ಪದ್ಧತಿ ರೂಢಿಯಲ್ಲಿತ್ತು. ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತದ ನಿಘಂಟುಗಳಿಗೆ ಹಲವಾರು ಟೀಕುಗಳು ರಚನೆಗೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಸಂಸ್ಕೃತದ ಅಮರಕೋಶಕ್ಕೆ ಸುಮಾರು ಐವತ್ತಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಟೀಕುಗಳು ರಚಿತವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ವಿವಿಧ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ನಿಘಂಟುಗಳು ರಚಿತವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಔಷಧಿಕೋಶ, ವೈದ್ಯ ನಿಘಂಟು, ವಿವಿಧ ಧರ್ಮಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪಾರಿಭಾಷಿಕ ನಿಘಂಟು, ಸಂಗೀತ, ನೃತ್ಯ, ಶಿಲ್ಪ, ಅಲಂಕಾರ, ತರ್ಕ, ಜ್ಯೋತಿಷ್ಯ, ಕಾಮಶಾಸ್ತ್ರ, ಗಣಿತ ಶಾಸ್ತ್ರ, ಗಣಕಶಾಸ್ತ್ರ, ಆಡಳಿತದ ಪರಿಭಾಷಾ ಕೋಶ ಹೀಗೆ ಹಲವು ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ನಿಘಂಟುಗಳು ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿವೆ. ಪಾಶ್ಚಿಮಾತ್ಯರ ಆಗಮನದಿಂದ ದೇಶಿ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲೂ ನಿಘಂಟು ಕಾರ್ಯ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಜರೂಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ನಿಘಂಟುಗಳನ್ನು ಅಕಾರಾದಿಯಾಗಿ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಜೋಡಿಸುವ ಶಾಸ್ತ್ರಬದ್ಧತೆಯನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ವಿದೇಶಿ ವಿದ್ವಾಂಸರು ರೂಢಿಗೆ ತಂದರು. ನಿಘಂಟು ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ವಿದೇಶಿ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಸೇವೆ ಗಣನೀಯವಾಗುದಾಗಿದೆ. ಹತ್ತೊಂಭತ್ತು ಮತ್ತು ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ನಿಘಂಟು ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಗಮನಾರ್ಹ ಕಾರ್ಯಗಳು ಆದವು ಪದ ಪ್ರಯೋಗಕೋಶಗಳು ವೃತ್ತಿಪದಕೋಶಗಳು, ವ್ಯತ್ಪತ್ತಿಕೋಶಗಳು, ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಪದಕೋಶಗಳು, ವಿರುದ್ಧಾರ್ಥ ಪದಕೋಶಗಳು ವರ್ಗೀಕೃತ ಪದಕೋಶಗಳು ಇವೆ ಮೊದಲಾದ ನಿಘಂಟುಗಳು ಸಿದ್ದಗೊಂಡು ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿವೆ.

ನಿಘಂಟು ಸ್ವರೂಪ

ನಿಘಂಟುಗಳು ಒಂದೇ ತೆರನಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಭಾಷೆಯ ಪದಗಳಿಗೆ ಅದೇ ಭಾಷೆಯ ಅರ್ಥವನ್ನು ನೀಡುವುದು ಏಕಭಾಷಿಕ ನಿಘಂಟು. ಒಂದು ಭಾಷೆಯ ಪದಗಳಿಗೆ ಇನ್ನೊಂದು ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಥವನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ದ್ವಿಭಾಷಿಕ ನಿಘಂಟುಗಳಾಗಿವೆ. ಇನ್ನೂ ಒಂದು ಭಾಷೆಯ ಪದಕ್ಕೆ ಅನೇಕ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಅರ್ಥ ನೀಡುವುದನ್ನು ಬಹುಭಾಷಿಕ ನಿಘಂಟು ಎನ್ನುತ್ತೇವೆ.

ಉದಾ: ಕನ್ನಡ-ಕನ್ನಡ = ಏಕಭಾಷಿಕ ನಿಘಂಟು

ಕನ್ನಡ-ಇಂಗ್ಲೀಷ = ದ್ವಿಭಾಷಿಕ ನಿಘಂಟು

ಕನ್ನಡ-ತೆಲಗು-ಇಂಗ್ಲೀಷ-ತಮಿಳು = ಬಹುಭಾಷಿಕ ನಿಘಂಟು

ನಿಘಂಟುವಿನ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶ

ನಿಘಂಟು ಶಾಸ್ತ್ರ ಒಂದು ಮಹತ್ವದ ಅಧ್ಯಯನ ಶಾಖೆಯಾಗಿದೆ. ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿ ತಾನಾಡುವ ಭಾಷೆಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತನ್ನ ಭಾಷೆಯ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಅರಿಯಲು ನಿಘಂಟುವಿನ ಸಹಾಯ ಅಗತ್ಯವಾಗಿದೆ. ವ್ಯಾಕರಣ, ಛಂದಸ್ಸು, ಅಲಂಕಾರ, ಶಬ್ದಾರ್ಥನಿರ್ಣಯ ಇವೆಲ್ಲ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ನೆರವಾಗುತ್ತವೆ. ಅಲ್ಲದೇ ಭಾಷಾ ವಿಜ್ಞಾನ ಕಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಇವೆಲ್ಲ ಅಂತರ್ಗತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಒಂದು ಜ್ಞಾನಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಎಲ್ಲ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಒಂದೆಡೆ ಒದಗಿಸಿಕೊಡುವುದು ನಿಘಂಟುವಿನ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿದೆ. ಭಾಷೆಯ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಸ್ವಂತಿಕೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳಲು, ಭಾಷಾ ಪ್ರಬೇಧಗಳನ್ನು ಅರಿಯಲು ಧರ್ಮ, ಸಮಾಜ, ಕಲೆ, ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗುವ ಪದಗಳನ್ನು ಕಲೆ ಹಾಕಿ ಕೋಶವನ್ನು ರಚಿಸುವುದರಿಂದ ಒಂದು ಸಮುದಾಯದ, ಪ್ರದೇಶದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಲು ಸಹಕಾರಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಅನ್ಯ ಭಾಷೆಗಳ ಅರಿಯಲು ತೌಲನಿಕ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಸಮಾನಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಅರಿಯಲು ನಿಘಂಟುಶಾಸ್ತ್ರ ಸಹಾಯಕವಾಗಿದೆ. ಈ ಪ್ರಾಚೀನ ನಿಘಂಟಿನಲ್ಲಿ ಹಳಗನ್ನಡ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಪಾಠ ತೀರಾ ಅಶುದ್ಧವಾಗಿದ್ದು ಸ್ಖಾಲಿತ್ಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದೆ.

ಕನ್ನಡ ನಿಘಂಟುರಚನೆಯ ಪ್ರಾಚೀನತೆ

ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ನಿಘಂಟು ಕಿಟ್ಟೆಲ್ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮುಂಚೆ ಇದ್ದಿಲ್ಲವೆಂದಲ್ಲ. ಸುಮಾರು ಒಂದು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳ ಪ್ರಾಚೀನತೆ ಈ ನಿಘಂಟುಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಇದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. 10ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿದ್ದ ಕವಿ ರನ್ನನ 'ರನ್ನಕಂದ'ವೇ ಕನ್ನಡದ ಮೊದಲ ನಿಘಂಟು. ಈ ಪ್ರಾಚೀನ ನಿಘಂಟಿನಲ್ಲಿ ಹಳಗನ್ನಡ ಶಬ್ಧಗಳಿಗೆ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಪಾಠ ತೀರಾ ಅಶುದ್ಧವಾಗಿದ್ದು ಸ್ಖಾಲಿತ್ಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. 1145ರಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಎರಡನೆ ನಾಗಮರ್ವ ಕಂದ ಮತ್ತು ವೃತ್ತಗಳಲ್ಲಿ 'ಅಭಿದಾನ ಮಸ್ತುಕೋಶ' ಕೃತಿ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತದ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಅರ್ಥವನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾನೆ. ಎರಡನೆ ನಾಗವರ್ಮನಿಂದ 'ಅಭಿಧಾನರತ್ನಮಾಲಾ, ಕರ್ನಾಟಕ ಟೀಕೆ ಎಂಬ ನಿಘಂಟು ರಚಿತವಾಗಿದೆ. ಭಟ್ಟಹಾಕಾಯುಧನ ಸಂಸ್ಕೃತ ನಿಘಂಟುವಿಗೆ ಬರೆದಿರುವ ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲ ಟೀಕು ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಅರ್ಥ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

ಕೇಶಿರಾಜನ ಶಬ್ದಮಣಿ ದರ್ಪಣದ ಧಾತು ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ 985 ಧಾತುಗಳಿಗೆ ಅರ್ಥವನ್ನು ಮತ್ತು 181 ಶಬ್ದಗಳ ವಿರುದ್ಧಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಸಾರ ವೆಂಬ ಶಬ್ದಾರ್ಥ ನಿರ್ಣಯ ಎಂಬ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಕವಿಗಳು ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ. ಎರಡನೆಯ ಮಂಗರಾಜ ಅಭಿನಾವಾಭಿದಾನಂ ಎಂಬ ನಿಘಂಟನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತದ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಅರ್ಥವನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ. 1400ರಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾಗಿರುವ ಕರ್ನಾಟ ಶಬ್ದಸಾರಂಗದ್ಯ ನಿಘಂಟಿನಲ್ಲಿ 1416 ಪದಗಳಿವೆ. ಅದರಲ್ಲಿರುವ ತತ್ಸಮ ತದ್ಭವ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಅರ್ಥವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಚರುರಾಸ್ಯ ನಿಘಂಟನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಕಬ್ಬಿಗರ ಕೈಪಿಡಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಶಬ್ದ ಮಂಜರಿ, ಭಾರತ ನಿಘಂಟು, ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಜೀವನ ನಿಘಂಟು, ಕವಿ ಕಂಠಹಾರ ಹೀಗೆ ಹಲವಾರು ಪ್ರಾಚೀನ ಪದಗಳಿಗೆ ಅರ್ಥವಿವರಣೆ ನೀಡುವ ನಿಘಂಟುಗಳು ರಚನೆಯಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.

ಕನ್ನಡ ನಿಘಂಟು ಮತ್ತುಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಫರ್ಡಿನೆಂಡ್‌ಕಿಟ್ಟೆಲ್‌ರಕೊಡುಗೆ

ಜರ್ಮನಿ ದೇಶದ ಫ್ರೀಸ್‌ಲ್ಯಾಂಡ್‌ನ ರೋಷ್ಟರ್ ಹಾಫ್ ಎನ್ನುವಲ್ಲಿ ಏಪ್ರಿಲ್ 7 1832 ರಂದು ಕಿಟೆಲ್ ಜನಿಸಿದರು. ಇತನ ತಂದೆ ಗಾಜ್ ಪ್ರೀಟ್ ಪಾದ್ರಿಯಾಗಿದ್ದರು. ತಾಯಿ ಟ್ಯಡೋಲ್ ಹೆಲೇನ್ ಹ್ಯೂಬರ್ಟ್ ಈ ದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ಆರು ಜನ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಕಿಟೆಲ್ ಹಿರಿಯ ಮಗ. ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ರೋಸ್ಟರ್ ಹಾಫ್‌ನಲ್ಲಿ ನಡೆಯಿತು. ಕಾಲೇಜು ಶಿಕ್ಷಣ ಸ್ವಿಟ್ಜರ್‌ಲ್ಯಾಂಡ್‌ನಲ್ಲಿ ನಡೆಯಿತು. ಉನ್ನತ ವ್ಯಾಸಾಂಗದ ನಂತರ ಪಾದ್ರಿಯಾಗಿ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಬಂದು ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ ಸೇವೆಸಲ್ಲಿಸಿದರು. ಕಿಟೆಲ್‌ರ ಪೂರ್ಣ ಹೆಸರು ರೆವರೆಂಡ್ ಫರ್ಡಿನ್ಯಾಂಡ್ ಕಿಟ್ಟೆಲ್. ಮತ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆಂದು ಬಂದ ಕಿಟ್ಟೆಲ್‌ಅವರು ಈ ಪರಿಸರದೊಂದಿಗೆ ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷ ಒಲವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ ಕಿಟ್ಟೆಲ್‌ರು ಮಾನವೀಯ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಕಿಟ್ಟೆಲ್‌ರ ಬಗ್ಗೆ ವರ ಕವಿ ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ಹೀಗೆ ಒಂದು ಮಾತನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದೇನೆಂದರೆ "ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಕನ್ನಡಿಯ ಹಿಡಿದು ದುಡಿದವ ಅವನು" ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಂದರೆ ಕಿಟ್ಟೆಲ್ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಹಿಡಿದ ಕನ್ನಡಿ ಇದು.

ಪರಭಾಷಿಕರಾಗಿ ನಮ್ಮ ನೆಲಭಾಷೆ ಅಪ್ಪಿ ಹೊರಗಿನಿಂದ ಬಂದರೂ ನಮ್ಮೊಳಗೊಂದಾಗಿ ಬಿಟ್ಟ ಕಿಟ್ಟಲೆರನ್ನು ಕನ್ನಡ ನಾಡು ಎಂದು ಮರೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಕ್ರೈಸ್ತಧರ್ಮ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದ ವಿದೇಶಿ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಧರ್ಮ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕಾಗಿ ಭಾಷಾ ಮಾಧ್ಯಮ ಅನಿವಾರ್ಯವೆಂದುದನ್ನು ಅರಿತಿದ್ದರು. ಕನ್ನಡ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯಗಾಗಿ ನಿರಂತರ ಪರಿಶ್ರಮಿಸಿದವರಲ್ಲಿ ಕಿಟ್ಟೆಲ್‌ಅವರಿಗೆ ಮೊದಲ ಮನ್ನಣೆ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ನಿಘಂಟುರಚನೆ, ಗ್ರಂಥಸಂಪಾದನೆ, ಸಾಹಿತ್ಯಚರಿತ್ರೆ, ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಮರ್ಶೆ ಪಾರಂಪರಿಕ ತಿಳುವಳಿಕೆಗಳ ಆಕರವಾದ ಛಂದಸ್ಸು, ವ್ಯಾಕರಣ, ಅಲಂಕಾರಶಾಸ್ತ್ರ ಹೀಗೆ ಹಲವು ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಕಿಟ್ಟೆಲ್ ದುಡಿದಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಪ್ರಮುಖ ಉದ್ದೇಶ ಧರ್ಮ ಪ್ರಸಾರವಾಗಿದ್ದರೂ ಈ ಬಗೆಯ ಸ್ಥಳೀಯ ಮಟ್ಟದ ಭಾಷೆ ಅರಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮೂಲಕ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಗಣನೀಯ ಸೇವೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಕೀರ್ತಿ ಕಿಟ್ಟೆಲ್ ಅವರಿಗೆ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಕ್ರೈಸ್ತಮಿಷನರಿಗಳು ಸ್ಥಳೀಯ ಭಾಷೆ, ಇತಿಹಾಸ, ಧರ್ಮಗಳ ನಿಕಟವಾದ ತಿಳುವಳಿಕೆಯನ್ನು ಹೊಂದ ಬೇಕೆಂಬುದು ಕಿಟ್ಟೆಲ್‌ರ ನಂಬಿಕೆಯಾಗಿತ್ತು. ಜನಸಮುದಾಯಗಳ ದೈನಂದಿನ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಹಾಗೂ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅವರಿಗೆ ಎಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಕಾಳಜಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರು.

ಕಿಟ್ಟೆಲ್‌ರನ್ನು ಮೊದಲು ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ ಧಾರವಾಡಕ್ಕೆ ಮತ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆಂದು ಕಳುಹಿಸಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು. ಧಾರವಾಡದ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ದೇಸಿ ಭಾಷೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಒಬ್ಬ ಪಾದ್ರಿಯಾಗಿದ್ದು ಕಾಲುನಡಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಿದರು. ಹಳ್ಳಿ, ಪಟ್ಟಣ ಎನ್ನದೇ ನಿರ್ಗಮ, ದುರ್ಗಮ, ಕಾಡು-ಮೇಡು ಎನ್ನದೇ ಊರೂರು ಅಲೆದಾಡಿ ಆ ಜನರೊಂದಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಮಾತನಾಡುತ್ತ ಆಡುಭಾಷೆಯನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸಿಕೊಂಡ ಕಿಟ್ಟೆಲ್ ಕನ್ನಡ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷಾ ಪ್ರೌಢಮೆಯನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮತ್ತು ಜನ ಸಂಪರ್ಕದಿಂದ ಪಡೆದುಕೊಂಡರು. ಕಿಟ್ಟೆಲ್‌ರ ಭಾಷಾ ಕಲಿಕೆಯ ಪ್ರೀತಿಯ ಹಿನ್ನಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಹು ಬೇಗ ಇತರ ಭಾಷೆಗಳನ್ನು ಕತಗತ ಮಾಡಿ ಕೊಂಡರು. ಧಾರವಾಡ, ಮಂಗಳೂರು , ಮಡಿಕೇರಿ ಹೀಗೆ ಹಲವು ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಸಲಹೆಗಳನ್ನು ಪಡೆದು ಕನ್ನಡದ ಅದ್ಭುತ ಶಬ್ದಕೋಶವನ್ನು ಕಿಟ್ಟೆಲ್‌ರು ರಚಿಸಿದರು. ಕನ್ನಡದ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯವಾದ ಮೊದಲ ಶಬ್ದಕೋಶ ಎಂಬ ಹೆಗ್ಗಳಿಕೆಯನ್ನು ಪಡೆಯಿತು. ಶಬ್ದಕೋಶದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು 70 ಸಾವಿರಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಪದಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಇಂದಿಗೂ ಇದನ್ನೂ ಕಿಟ್ಟೆಲ್‌ಕೋಶವೆಂದು ಕಿಟ್ಟೆಲ್ ನಿಘಂಟು ಎಂತಲೇ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ, ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಜರ್ಮನಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಡಾಕ್ಟರೇಟ್ ಪದವಿಯನ್ನು ನೀಡಿ ಗೌರವಿಸಿತು. ಇದು ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಗೆ ದೊರಕಿರುವ ಗೌರವವಾಗಿದೆ.

ಕಿಟ್ಟೆಲ್‌ರು ವ್ಯಾಕರಣ ಮತ್ತು ಛಂದಸ್ಸಿಗೆ ಒತ್ತುಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು. ಕನ್ನಡ-ಇಂಗ್ಲೀಷ ನಿಘಂಟು ರಚನೆಗೆ ಮುನ್ನರಿವ್ ಮತ್ತು ಗಿಲ್‌ಕ್ರಿಸ್ಟ್ ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಕನ್ನಡ ಇಂಗ್ಲೀಷ ಶಬ್ದಕೋಶಗಳ ರಚನೆ ಮಾಡಿದರು. ಆದರೆ ಕಿಟ್ಟೆಲ್ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಪೂರ್ಣ ಬರಹಕ್ಕೆ ಪ್ರಸಿದ್ದರಾಗಿದ್ದರು. ಸತತವಾಗಿ 20 ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ನಿಘಂಟು ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರಮವಹಿಸಿದರು. 1892ರಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ನಿಘಂಟನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಿದರು. 1894ರಲ್ಲಿ ಈ ನಿಘಂಟನ್ನು ಮದರಾಸು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಪ್ರಕಟಿಸಿತು.

ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿ ಕೇವಲ ಆಡುಮಾತಿನ ಮೇಲೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಕನ್ನಡದ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಮಜಲುಗಳು ಮತ್ತು ಉಪಭಾಷೆಗಳ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭುತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದರು. ದೇಶದ ಚರಿತ್ರೆ, ಧರ್ಮಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ಅವರಿಗೆ ಗಟ್ಟಿಯಾದ ಹಿನ್ನಲೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸಿತು.ಈ ಹಿನ್ನಲೆಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಕಿಟ್ಟೆಲ್ ಅವರು ಅಪಾರವಾದ ಕೊಡುಗೆಯನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ.

ಕನ್ನಡ-ಕನ್ನಡ-ಇಂಗ್ಲೀಷ ನಿಘಂಟು : ಕಿಟ್ಟೆಲ್ ಶಬ್ದಕೋಶದ ಕೆಲಸ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ್ದು 1872ರಲ್ಲಿ. ಸತತ ಪರಿಶ್ರಮ, ಶ್ರದ್ಧೆ ಅವರ ಗುಣವಾದ್ದರಿಂದ ಈ ಬಗೆಯ ಮಹತ್ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿ ಮುಗಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ನಿಘಂಟು ಸಿದ್ಧತೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ವಸ್ತ್ರದ ಶಿವಲಿಂಗಯ್ಯ, ಎಂ.ಸಿ.ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯ, ಶಿವರಾಮ ಭಾರದ್ವಾಜ್ ಮುಂತಾದ ದೇಶಿ ಪಂಡಿತರ ನೆರವನ್ನು ಪಡೆದರು. ಈ ನಿಘಂಟು ಇಂದಿಗೂ ಉಪಯುಕ್ತವಾಗಿದ್ದು ಭಾಷಿಕ ತಿಳುವಳಿಕೆಗೆ ಅಧಿಕೃತ ಆಕರವಾಗಿದೆ. ಯಾವುದೇ ಭಾರತೀಯ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಕೃತಿ ಇರುವ ಸಂಭವ ಕಡಿಮೆ. ಈ ನಿಘಂಟು ವೈಜ್ಞಾನಿಕವಾಗಿ ರೂಪಿತವಾಗಿದ್ದರು. ಶಾಸ್ತ್ರಬದ್ಧ ಅಧ್ಯಯನ ಹೊಂದಿದ್ದು ಅನೇಕ ವಿಶಿಷ್ಟ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪದದ ಅರ್ಥಛಾಯೆಗಳಿಗೂ ಆಡುಮಾತು, ಪ್ರಾಚೀನ, ಆಧುನಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳು ಮತ್ತು ಉಪಭಾಷೆಗಳಿಂದ ನಿದರ್ಶನಗಳನ್ನು ಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿನ ಗಾದೆಗಳು ವಾಗ್ರೂಢಿಗಳಿಗೆ ಅನೇಕ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿನ ನಿರ್ಣಯಗಳು ಮತ್ತು ವಸ್ತುನಿಷ್ಠವಾಗಿವೆ.

ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣ(1872), ಛಂದೋಂಬುದಿ(1875) ಈ ಎರಡು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಗ್ರಂಥಸಂಪಾದನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಅನುವಾದ ಕೃತಿಗಳೆಂದರೆ 1. ಕಥಾಮಾಲೆ 1862ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ, 2. ಪಂಚತಂತ್ರ ಇಂಗ್ಲೀಷಿಗೆ 3. ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಇತಿಹಾಸ, 1864, ಮಾರಿಸ್ ಅವರ ಇಂಗ್ಲೀಷ ಕೃತಿ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಅನುವಾದ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಧರ್ಮಸಂಬಂಧಿ ಕೃತಿಗಳೆಂದರೆ ಪರಮಾತ್ಮಜ್ಞಾನ, ಯೇಸುಕ್ರಿಸ್ತನ ಶ್ರಮೆಯಚರಿತ್ರ, ಕ್ರೈಸ್ತ ಸಭಾ ಚರಿತ್ರೆ ಹೀಗೆ ಹಲವು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಸ್ವತಂತ್ರ ಕೃತಿಗಳೆಂದರೆ 1. ಸಣ್ಣ ಕರ್ನಾಟಕ ಕಾವ್ಯ ಮಾಲೆ (ಒಋಆಱ ಅಚಿಬಿಚಿಡಿಭಜು ಕಱಾಋಚಿಟ ೦ಬಿಣುಆಟಆಥಿ,ಛಿಆಱುಟಜು ತಿಱು ಖಿಣಡಿಆಜಣಋಣಱು, ಬಿಆಾಝ ಚಿಬಿಜ ತಾಋಚಿಛಾಟಚಿಡಿಥಿ, 1868, ಃಚಿಜಟ ಒಱಾಖಿ ಕಱಿಝ ಒಚಿಬಿರುಚಿಟಆಱಜ. 2.೦ಛಱುಜರುಜು ಖಱಾಡಿಚಿ ಆಜ ಔಟಜ ಏಚಿಬಿಬಿಚಿಜಚಿ ಉಡಿಚಿಟಱುಚಿಡಿ, 1866 3.ಕಾವ್ಯ ಮಂಜರಿ,1877, ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಯ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ. (ಈಱಿಣ ಛಱಾ ಆಜ ಅಚಿಬಿಚಿಡಿಭಜು ಕಱಾಡಿಥಿ ತಿಱು ಬಿಆಾಝ ಚಿಬಿಜ ತಾಋಚಿಛಾಟಚಿಡಿಥಿ, 1877, ಃಚಿಜಟ ಒಱಾಖಿ ಕಱಿಝ ಒಚಿಬಿರುಚಿಟಆಱಜ4. ಉಡಿಚಿಟಱುಚಿಡಿ ಆಜ ಣುಜ ಏಚಿಬಿಬಿಚಿಜಚಿ ಐಚಿಬಿರಾಱಚಿರು, 1903, ಃಚಿಜಟ ಒಱಾಖಿ ಕಱಿಝ ಒಚಿಬಿರುಚಿಟಆಱಜ (೦ ಉಡಿಚಿಟಱುಚಿಡಿ ಆಜ ಣುಜ ಏಚಿಬಿಬಿಚಿಜಚಿ ಐಚಿಬಿರಾಱಚಿರು ತಿ ಇಬಿರುಟು, ಛಿಆಱಡಿಱುಬಿ೦ ಣುಜ ಣುಡಿಜು ಜುಱಚಿಟಜುಣ ಆಜ ಣುಜ ಟಚಿಬಿರಾಱಚಿರು, ಚಿಬಿಛಿಱುಬಿಣ, ಬಱುಱಾಱಚಿಟ ಚಿಬಿಜ ಬಾಜಜಱಿಬಿ)5. ಖಿಱಿಜ ಃಆಱಾ ಆಜ ಐಛಱುಖಿ ತಿ ಅಚಿಬಿಚಿಡಿಭಜು ೦ಜಚಿಡಿಣಜು ಣಂ ಣುಜ ತಱಿಬಿಚಿಛಿಣಟಚಿಡಿ ಆಜ ಣುಜ ಒಚಿಜಡಿಚಿ ಕಱಿಛುಜಜಱಛಿಥಿ, 2ಬಿಜ ಡಿಜಱಾಜು ಜಜಱಾಱು, 1866, ಃಚಿಜಟ ಒಱಾಖಿ ಕಱಿಝ ಒಚಿಬಿರುಚಿಟಆಱಜ6. ಖಬಿಜಱುಚಿಬಿ ೦ಬಿಣುಱಾಱಚಿಡಿಥಿ ಇತರ ನಿಯತಕಾಲಿಕಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಇತರ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಅನೇಕ ಲೇಖನಗಳು.

ಹೀಗೆ ಕಿಟ್ಟಲೆರು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ತಮ್ಮದೇ ಆದಂತಹ ಕೊಡುಗೆಯನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಪದಗಳು ಒಳಚಲನೆಗೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತಲೇ ಅರ್ಥ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ತನ್ನೊಡಲಲ್ಲಿಟ್ಟು ಕೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಭಾಷಿಕರು ಬದುಕುತ್ತಿರುವ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸಂದರ್ಭ ಅಡಕವಾಗುತ್ತದೆ. ಜನ ಜೀವನದ ಭಾಗವಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಬಂದಿರುವ ಪದಗಳು ನಮ್ಮ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿ ನೆನಪಿನ ಭಾಗವಾಗುತ್ತವೆ. ಕನ್ನಡ ಪದಕೋಶದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಪದಗಳ ಬಳಕೆಯ ಅರ್ಥವಲಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಯ ಬೇಕಾಗಿದೆ. ಭಾಷೆಯು ಆಧುನೀಕರಣ ಮತ್ತು ಜಾಗತೀಕರಣದಿಂದ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆ ಹಲವಾರು ಸವಾಲುಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸ ಬೇಕಾಗಿದೆ. ದಿನ ನಿತ್ಯವು ಕನ್ನಡ ಪದರಚನೆ ಬದಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಹೊಸ ರೀತಿಯ ಬಳಕೆಗೆ ಕನ್ನಡ ಸನ್ನದ್ಧಗೊಳಸ ಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಆಕರಗಳು ಗ್ರಂಥಗಳು

1. ಹೊಸಗನ್ನಡ ಅರುಣೋದಯ: ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಹಾವನೂರು, 1974, ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಮೈಸೂರು.
2. *ಈಜಱಜಱಚಿಬಿಜ–ಏಱಾಣಜಟ–ಖಱಱಚಿಡಿ* 2003 – ಈಖಂಒಇಷೌಖಎ
3. ಭಾಷೆಯ ಸುತ್ತ ಮುತ್ತ: ಡಾ. ಕೆ.ವಿ.ನಾರಾಯಣ. 1998.
4. ಅಂತರಜಾಲತಾಣತಿತಿತಿ.ಞಚಿಬಿಚಿರಿಚಿ.ಛಿಆ